

XIV. Hätäapukomitea ja naisten työtupien johtokunta.

Kertomus Helsingin kaupungin hätäapukomitean ja Helsingin kaupungin naisten työtupien toiminnasta vuonna 1922 oli seuraava:

Hätäapukomitean ja naisten työtupien johtokunnan jäsenistö. Joulukuun 14 p:nä 1921 pitämässään kokouksessa kaupunginvaltuusto valitsi hätäapukomiteaan seuraavat henkilöt: puheenjohtajaksi arkkitehti A. Nybergin, jäseniksi rouva E. Holmbergin, filosofianmaisteri A. Hällforsin, viilaaaja K. P. Kalervon, johtaja A. H. Karvosen, valaja O. Saaren, rouva R. Silanpään ja filosofianmaisteri neiti E. Somersalon sekä varajäseniksi rouva K. Boismanin, luutnantti G. Fogelholmin, filosofiantohtori neiti J. af Forselleksen, kirkkoherra K. V. Hurmerinnan, maalari J. Konttisen, metallityömies H. Nevanderin ja rouva P. Saaren.

Komitean sihteerinä toimi neiti H. Kauppinen.

Hätäapukomitea kokoontui sinä aikana vuotta 1922, jonka se oli toiminnassa, eli vuoden alusta toukokuun 31 p:ään yhteensä 12 kertaa ja käsittelee tällöin 61 asiaa.

Sittenkun kaupunginvaltuusto toukokuun 17 p:nä pitämässään kokouksessa oli päättänyt lakkauttaa hätäapukomitean sen silloisessa muodossa ja sen korvaamiseksi päättänyt asettaa rahatoimikamarin valitseman ja sen valvonnan alaisen naisten työtupien johtokunnan, valitsi kamari uuden johtokunnan puheenjohtajaksi filosofianmaisteri A. Hällforsin ja sen jäseniksi neiti A. Bruunin, viilaaaja K. Kalervon, pankinjohtaja Y. Pulkkinen ja sähköteknikko N. N. Salovaaran.

Johtokunnan sihteerinä toimi työtupien toimitusjohtaja M. Wegelius.

Johtokunta kokoontui vuoden varrella 19 kertaa ja käsittelee tällöin 107 asiaa.

Töissä olleiden henkilöiden lukumäärä. Niiden henkilöiden kokonaislukumäärä, joille kertomusvuonna hankittiin työtä, oli 268, joista työtuvassa n:o 1 100, työtuvassa n:o 2 94 sekä rakennuskonttorin käytettävänä 74. Heinäkuun 1 p:nä heidän lukumääränsä oli 223, joista työtuvassa n:o 1 97, työtuvassa n:o 2 76 ja rakennuskonttorin käytettävänä 50. Vuoden loppuun mennessä oli töissä olevien henkilöiden lukumäärä, senjälkeen kuin ulkotyöläiset heinäkuussa olivat joutuneet rakennuskonttorin alaisiksi, alentunut 159:ään, joista 88 työtuvassa n:o 1, 61 työtuvassa n:o 2 ja 10 ammattikursseilla.

Käsittellyt asiat. Hätäapukomitean ja työtupien johtokunnan kertomusvuonna käsittelemistä asioista tehdään alempana selvää yhtäjaksoisesti, siten että asiat on järjestetty ryhmiin laatunsa mukaan, riippumatta siitä, kumpi yllämainituista viranomaisista ne on järjestänyt.

Määräraha-asial. Kun kaupunginvaltuuston myöntämä määräraha, 800,000 markkaa, oli käytetty loppuun jo heinäkuun 1 p:nä eli siis suurimmalta

osalta sinä aikana, jona hätäapukomitea vielä toimi, päätti johtokunta elokuun 14 p:nä anoa rahatoimikamarilta 200,000 markan lisämäärärahaa, kunnes johtokunta saisi tilaisuuden syksyllä, kaupunginvaltuuston jälleen koonnuttua, anoa tarpeellista määrärahaa koko jälkimmäistä vuosipuoliskoa varten. Kamari myönsi tällöin 180,000 markkaa käytettäväksi ennakkomäärärahana lokakuun loppuun.

Syyskuun 19 p:nä pitämässään kokouksessa johtokunta käsitellessään vuoden jälkipuoliskon budjettiehdotusta päätti yllämainitun 180,000 markan suuruisen ennakkomäärärahan lisäksi anoa 172,974:60 markkaa työtupain ylläpitoa varten sekä 20,000 markkaa ammattikurskien järjestämiseksi. Valtuusto myöntyi¹⁾ esitykseen myöntäen johtokunnalle lisämäärärahoja yhteensä 380,000 markkaa.

Lokakuun 25 p:nä johtokunta hyväksyi seuraavan vuoden menosääntöehdotuksen, joka osoitti 625,172:50 markan vajausta. Kaupunginvaltuusto merkitsi budjettiin naisten työtupia varten 650,000 markan määrärahan.

Ammattikurssit. Sosialihallituksen aloitteesta hätäapukomitea huhtikuussa järjesti ammattikursseja työttömille naisille. Kursseihin otti osaa 180 oppilasta ja heille opetettiin paitsi ompelutöitä myöskin kotitaloutta, terveydenhoitoa ja laskentoa. Pienehkö osa oppilaista jäi kurssien päätyttyä työtupiin, jota vastoin enemmistö etsi työansiota muualta.

Syyskuun 19 p:nä johtokunta sosialihallitukselta saapuneen kirjelmän johdosta päätti järjestää tarkoitusta varten laaditun ohjelman mukaiset liinavaateompelu- ja räätälintyökurssit, edellyttäen että työtupien silloisten työntekijättärien joukossa oli tarpeellinen määrä halukkaita osanottajia. Kurssit järjestettiin marras—joulukuussa ja räätälintyökurssia jatkettiin vielä helmi—maaliskuussa 1923. Marras—joulukuun kurseista kesti räätälintyökurssi 7 ja liinavaateompelukurssi 4 viikkoa. Edellisellä oli oppilaiden lukumäärä 10, jälkimmäisellä 13. Helmi—maaliskuussa 1923 järjestetty räätälintyökurssi kesti 1 ½ kuukautta ja siihen otti osaa 10 oppilasta, joista 4 aikaisemmin oli ollut oppilaana edellisellä samanlaisella kurssilla. Pääasiallisesti opetettiin ammattitöitä; ainoastaan 4 viikkotuntia oli varattu laskentoa ja terveysoppia varten. Opetus voitiin siten keskittää varsinaiseen ammattityöhön, mikä tietysti oli omiaan tekemään kurseilla hankitun taidon perusteelliseksi. Mitä kurssien ylläpitämisestä johtuneihin kustannuksiin tulee, suoritti valtio puolet sekä työpalkoista ja lapsiavustuksista että opettajain palkoista ja työainekustannuksista.

Palkkaukset. Toukokuun 30 p:nä pitämässään kokouksessa hätäapukomitea käsiteli Suomen vaatetustyöntekijäin liiton tekemän esityksen komitean alaisten hätäaputyöläisten palkkain korottamisesta. Komitea ei rahatoimikamarille lähettämässään kirjelmässä katsonut voivansa puoltaa tätä anomusta ja perusteli epävävää kantaansa sillä että puheenaolevat työläiset eivät olleet täysin ammattitaitoisia, huomauttaen samalla, että komitean järjestämissä töissä maksettiin suuremmat urakkapalkat kuin yksityisissä liikkeissä. Esitys ei antanut kaupunginvaltuustolle aihetta toimenpiteeseen.

Työtuvan n:o 1 silittäjättärien palkankorotusanomuksen johtokunta käsiteli lokakuun 4 p:nä pitämässään kokouksessa. Kun silittäjättäret olivat suhteellisesti paremmin palkatut kuin työtupien muut työntekijättäret, ei johtokunta kuitenkaan katsonut voivansa myöntyä esitykseen.

Myöskin työtuvan n:o 2 työntekijättäret olivat anoneet palkankorotusta siinä muodossa että alin tuntipalkka vahvistettaisiin 3 markaksi, mikä alin

¹⁾ Valt. pöytäk. 20. 9. 6 § ja 18. 10. 16 §.

palkka taattaisiin kaikille työntekijättäriille. Koska kaupunginvaltuusto samaan aikaan saatuaan hätäapukomitean lausunnon oli evännyt Suomen vaateustyöntekijäin liiton samankaltaisen anomuksen, ei johtokunta katsonut ensinmainitunkaan anomuksen antavan aihetta mihinkään toimenpiteeseen.

Johtokunnan lokakuun 31 p:nä pitämässä kokouksessa oli jälleen käsiteltävänä palkankorotusanomus. Työtuvan n:o 2 työntekijättäret pyysivät sen lisäksi että uudistivat aikaisemmin jo evätyn anomuksensa 3 markan alimmasta tuntipalkasta sotilaspaitojen ompelupalkan korottamista 3:sta—4 markkaan kappaleelta. Kun myydyn paidan hinta oli vain 3 markkaa ja kokemus jo aikaisemmin oli osoittanut, että työntekijättäret palkkion ollessa 3 markkaa kappaleelta voivat ansaita yhtä paljon kuin muista töistä, ei johtokunta voinut myöntyä anomukseen.

Vuoden viimeisessä kokouksessa johtokunta taaskin käsitteli Suomen vaateustyöntekijäin liiton tekemää esitystä palkankorotuksesta työtupien työntekijättäriille, josta esityksestä rahatoimikamari oli vaatinut johtokunnan lausuntoa. Tarkan palkkatilaston hankkimiseksi asia pantiin pöydälle seuraavaan kokoukseen. Vuoden 1923 alussa johtokunta antoi siltä vaaditun lausunnon, jossa se hankkimiensa palkkatilastollisten tietojen perusteella asettui epäävälle kannalle. Johtokunnan ja rahatoimikamarin lausuntojen mukaisesti kaupunginvaltuusto epäsi esityksen.

Työt. Hätäapukomitean toukokuun 8 p:nä pitämässä kokouksessa käsiteltiin kysymystä erinäisten puolustusministeriölle jätettävien hankintatarjousten tekemisestä. Toimitusjohtajan asiasta antamasta selvityksestä kävi ilmi, ettei kaikista hankinnoista voitu saada edes sellaisia hintoja, että ne peittäisivät työpalkat.

Tämän yhteydessä komitea päätti kesän aikana lakkauttaa siviilitarkoituksiin tehtyjen töiden valmistuksen työtuvissa, koska ne eivät olleet osoittautuneet kannattaviksi.

Toukokuun 16 p:nä pitämässään kokouksessa komitea päätti sulkea työtuvan n:o 2 kahdeksi tai kolmeksi kuukaudeksi, heinäkuun 1 p:stä lukien. Aikaisemmin suoritettaviksi otettujen myöhästyneiden töiden suuren määrän takia, jotka kesällä oli toimitettava, ei tätä päätöstä kuitenkaan voitu toteuttaa, vaan jatkuivat työt molemmissa työtuvissa koko kesän.

Heinäkuun 27 p:nä pitämässään kokouksessa johtokunta päätti panna yksityisten töiden valmistuksen uudelleen alulle edellyttäen että töiden kannattavuuteen hintoja alennettaessa kiinnitettiin huomiota.

Marraskuun lopulla johtokunta jätti puolustusministeriölle eräiden vaatekappaleiden hankintatarjoukset, mutta vaikka hinnat oli laskettu niin alhaisiksi, että ne peittivät ainoastaan suoranaiset työpalkat ja lapsiavustukset, piti ministeriö niitä liian korkeina, minkä vuoksi tarjous hylättiin ja ministeriö antoi useimmat hankinnat vankeinhoitohallitukselle vankiloissa valmistettaviksi.

Saadakseen työt paremmin kannattaviksi käyttämällä valmistuksessa entistä suuremmassa määrässä koneita johtokunta heinäkuun 20 p:nä pitämässään kokouksessa päätti ostaa napinreikäkoneen ja nappiompelukoneen. Näiden avulla onkin valmistuskustannuksia, mitä nappeihin ja napinreikiin tulee, voitu tuntuvasti supistaa.

Kesälomat. Johtokunta päätti heinäkuun 27 p:nä myöntää työntekijättäriille kesälomaa uuden työsopimuslain mukaisesti.

Työsäännöt. Lokakuun 4 p:nä johtokunta puolestaan hyväksyi työsääntöjä koskevan lain mukaisesti laaditut työtupain työsääntöehdotukset, jotka lähetettiin sosialihallituksen vahvistettaviksi.

Matka-apuraha. Johtokunta myönsi marraskuun 17 p:nä toimitusjohtaja M. Wegeliukselle apurahan Turkuun ja Viipuriin tehtävää matkaa varten, jonka tarkoituksena oli lähempi tutustuminen sikäläisten työtupain toimintaan.

Ryöstö. Hätäapukomitean huhtikuun 12 p:nä pitämässä kokouksessa toimitusjohtaja ilmoitti, että komitean kassanhoitajattarelta saman kuukauden 1 p:nä oli ryöstetty komitean varoja 22,150: 01 markkaa. Rosvo tuomittiin sittemmin, mutta ryöstettyä rahamäärää ei saatu takaisin.

Työtupien talous. Kuten edellisinä vuosina, tuotti työtupien ylläpito myöskin vuonna 1922 kaupungille tuntevia kustannuksia. Niinpä ei työtupien vuoden varrella suorittamista, ensi sijassa puolustusministeriölle toimitetuista hankinnoista saatu valmiin tavaran hinta peittänyt edes työpalkkoja ja lapsiavustuksia. Eräitä järjestely- ja säästäväisyystoimenpiteitä käyttäen saatiin menot kuitenkin vuoden jälkipuoliskolla alennetuiksi, m. m. mitä viranhaltijain palkkoihin tulee. Työtupien toiminnan epätyytyttävän taloudellisen tuloksen tärkein syy oli kuitenkin mitätön työteho, joka tietenkin riippui työntekijättärien ammattitaidon puutteesta ja monen työntekijättären kykenemättömyydestä pitkänkään harjoitusajan jälkeen saavuttamaan edes yksityisissä liikkeissä vaaditun työtaidon alinta määrää. Välttämättömät kustannukset työtupien hallinnosta ja jo sen opettajakunnan palkat, joka tarvitaan opettamaan ammattitaidottomia työntekijättäriä kykeneviksi suorittamaan sopimuksenmukaisia hankintoja, nousevat melkoisiin summiin. Järjestämällä ammattikursseja on yritetty saada mainittu epäkohta osittain korjatuksi. Sikäli kuin näitä kursseja voidaan pitää jatkuvasti ja kyllin kauan kestävinä, voivat ne tietenkin edistää työttömien naisten ammattitaidon kehittymistä.

Jotta mahdollisuuden mukaan voitaisiin välttää tappiota tuottavia hankintoja, on johtokunnan toimesta jätetty hankintatarjouksia eräille yksityisille liikkeille. Toistaiseksi on kuitenkin kilpailu saman alan liikkeiden kanssa osoittautunut vaikeaksi, vaikka tavaran hinnoittelussa on noudatettu suurta varovaisuutta.

Katsoen työläisten suhteellisen suureen määrään on sitäpaitsi välttämättä ainakin osittain saada verraten suuria hankintoja, jotta työnsaanti työtuvissa erittäinkin työttömyyskausina saataisiin turvatuksi. Suuremmitaan yksityisliikkeet eivät kuitenkaan ole erittäin halukkaita tekemään sopimuksia suurista tai pitkäaikaisista hankinnoista, vaan tekevät mieluummin pieniä tilapäisiä tilauksia, minkä johdosta työtupain kaltaisten laitosten ainakin toistaiseksi lienee pääasiallisesti rajoituttava valtiolle ja kunnalle toimitettuihin hankintoihin. Johtokunnan tarkoitus on kuitenkin uusia tilauksia hankkiessaan koettaa asettua yksityistenkin liikkeiden yhteyteen samalla pitäen silmällä tilausten kannattavuutta.

Suoritetut työt. Kertomusvuonna valmistettiin työtuvissa seuraavat työt:

Työtupa n:o 1.

Puolustusministeriölle:			
Talvihousuja, paria	21,817	Housuja, paria	318
Kesähousuja, paria	7,076	Lakkia, kpl.	157
Kesäpuseroita, kpl.	8,520	Sairaaloille:	
Asetakkeja, kpl.	2,768	Mekkoja ja takkeja, kpl.	63
Talvipuseroita, kpl.	465	Housuja, paria	35
Naistöiden keskustuimistolle:			
Takkeja, kpl.	1,451	Alushameita, kpl.	107
Puseroita, kpl.	66	Pieluksenpäällisiä, kpl.	120

Työtupa n:o 2.

Puolustusministeriölle:

Alushousuja, paria.....	10,541
Pieluksenpäällisiä, kpl.....	12,707
Paitoja, kpl.....	18,780
Lakinpäällisiä, kpl.....	1,000
Olkaimia, kpl.....	5,087
Kesäpuseroita, kpl.....	14,508

Naistöiden keskustoimistolle:

Paitoja, kpl.....	253
Pukuja, kpl.....	263
Housuja, paria.....	460
Alushameita, kpl.....	177

Liivejä, kpl.....	50
Esiliinoja, kpl.....	163
Poikainpuseroita, kpl.....	114
Lasten vaippoja, kpl.....	391
Alusvaatteita, paria.....	57
Lakanoita, kpl.....	60
Nenäliinoja, kpl.....	1,200
Pyyhinliinoja, kpl.....	41
Pieluksenpäällisiä, kpl.....	321
Sairaaloille:	
Alusvaatteita, kpl.....	460

Tilinpäätös. Kertomusvuonna päätettiin tilit ensi kerran kesäkuun 30 p:nä. Tässä tilinpäätöksessä esiintyvät seuraavat erät:

Tiliasema kesäkuun 30 p:nä 1922.

Työtuvat.

Varat.	Smk.
Kalusto.....	56,194: 42
Työaineet.....	30,653: 30
Saatavia.....	83,881: 25
Vuoden 1922 tappio.....	371,281: 98
Vuosien 1918—21 tappio.....	2,811,295: 04
<u>Yhteensä</u>	<u>3,353,305: 99</u>

Velat.

	Smk.
Eri henkilöille.....	7,738: 03
Hätäapukomitealle.....	3,345,567: 96
<u>Yhteensä</u>	<u>3,353,305: 99</u>

Hätäapukomitea:

Varat.	Smk.
Pesulaitos.....	3,677: 26
Työnvälitystoimisto.....	30: 50
Työttömien vapaaliput.....	4,166: 85
Kalusto.....	22,363: 39
Työtoimiston tili.....	162,990: 94
<u>Yhteensä</u>	<u>193,228: 94</u>

Velat.

	Smk.
Myönnettyt varat.....	100,701: 49
Tuloja myydyistä tavaroista.....	92,527: 45
<u>Yhteensä</u>	<u>193,228: 94</u>

Tulot ja menot vuoden 1922 ensi puoliskolla.

Hätäapukomitea.

Tulot.	Smk.
Säästö tammikuun 1 p:nä ..	40,887: 47
Kaupunginvaltuuston myöntämä määräraha.....	800,000: —
<u>Yhteensä</u>	<u>840,887: 47</u>

Menot.

	Smk.
Ulkotyöt.....	272,660: 30
Ammattikurssit.....	50,040: 52
Kulungit.....	45,070: 76
Työtoimiston tappio.....	371,281: 98
Käyttämätön säästö.....	1,132: 42
Komitean yrityksiin sijoitet- tuja varoja.....	100,701: 49
<u>Yhteensä</u>	<u>840,887: 47</u>

Työtuvat.

Tulot.	Smk.
Omat tulot.....	341,490: 35
Hätäapukomitean myöntämät varat.....	371,281: 98
<u>Yhteensä</u>	<u>712,772: 33</u>

Menot.

	Smk.
Työpalkat.....	387,268: 55
Lapsiavustukset.....	71,688: —
Työaineet.....	40,234: 28
Kulungit.....	50,873: 83
Kuukausipalkat.....	118,546: 66
Vuokrat.....	22,011: —
Ryöstön takia menetetty....	22,150: 01
<u>Yhteensä</u>	<u>712,772: 33</u>

Tulot ja menot koko vuonna 1922.

<i>Tulot.</i>		<i>Menot.</i>	
	Smk.		Smk.
Säästö tammikuun 1 p:nä ..	40,887: 47	Työpalkat	786,936: 50
Vuoden menosääntöön otettu määräraha	800,000: —	Lapsiavustukset	135,300: —
Kaupunginvaltuuston myöntämät lisämäärärahat	380,000: —	Työaineet	76,556: 44
Valtionapua ammattikursseja varten	38,815: 12	Kulungit	173,124: 91
Omat tulot	649,290: 16	Palkkaukset	235,786: 66
<u>Yhteensä</u>	<u>1,908,992: 75</u>	Vuokrat	38,011: —
		Sähkö ja lämpö	31,408: 62
		Ryöstön takia menetetty ..	22,150: 01
		Uutta kalustoa	28,942: 50
		Halli	15,233: 90
		Ammattikurssit	62,723: 12
		Palkkaa ulkotöistä	295,770: 70
		Säästöä kassaan	6,006: 89
		Saatavia	1,041: 50
		<u>Yhteensä</u>	<u>1,908,992: 75</u>

Varat nousivat joulukuun 31 p:nä 151,336: 36 markkaan, siitä kassasäästöä 7,048: 39 markkaa, kalustoa 106,558: 31 markkaa ja työaineita 37,729: 66 markkaa. Työtuvalla n:o 1 oli käytettävänä kalustoa 68,928: 22 markan arvosta, työtuvan n:o 2 työkalusto oli arvioitu 14,363: 50 markaksi ja kanslian 23,266: 59 markaksi. Työaineiden arvo jakautui seuraavasti: työtuvassa n:o 1 20,846: 50 markkaa, työtuvassa n:o 2 5,779: 01 markkaa sekä myyntihallissa 11,104: 15 markkaa.